

EEN OLIFANT IN MIJN KEUKEN

*Voor alle wilde dieren en de medewerkers van Thula Thula.
Jullie zijn mijn nieuwe familie geworden.
En jullie liefde en steun zorgen ervoor dat ik nooit zal opgeven.*

WAT DE KUDDE MIJ LEERDE OVER MOED,
LIEFDE EN OVERLEVINGSKRACHT

EEN OLIFANT IN MIJN KEUKEN

FRANÇOISE MALBY-ANTHONY MET KATJA WILLEMSSEN

JUST
PUBLISHERS

Auteurs Françoise Malby-Anthony en Katja Willemsen
Oorspronkelijke titel An Elephant In My Kitchen
Oorspronkelijke uitgever Sidgwick & Jackson, een imprint van Pan MacMillan
Copyright © 2018 Françoise Malby-Anthony en Katja Willemsen

Nederlandse uitgave © 2020 Just Publishers BV
Vertaling Marjolein Westerterp
Uitgever Hans van Maar

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestanden of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Just Publishers BV.

*No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint,
microfilm, digital files or any other means, without written permission from
Just Publishers BV.*

Foto omslag Plony Bos (van links naar rechts Inanda, Tonic en Nana)
Omslagontwerp Ben Gross
Foto's binnenwerk zie afzonderlijke credits
Opmaak Studio Spade, Voorthuizen
Redactie en productie Hanzeboek

ISBN 97890 8975 5698
ISBN 97890 8975 050 1 (ebook)

NUR 600

WWW.JUSTPUBLISHERS.NL

Inhoud

1	De enige muren tussen olifanten en mensen zijn de muren die we zelf metselen	6
2	Verliefd op Thabo	17
3	Stroperij is oorlog	30
4	De magische geldboom	36
5	De harde werkelijkheid	50
6	Enfant terrible	61
7	Frans temperament	71
8	Baby Thula	78
9	Een echte koning in huis	88
10	Een gevaarlijk aanbod	98
11	Moed is doen waar je bang voor bent	109
12	Ubuntu	117
13	Sterren s\tralen helderder in Afrika	124
14	Hoe houd ik jullie veilig?	134
15	Geef nooit op	142
16	Een olifant in mijn keuken	147
17	Volg je dromen, zij weten de weg	160
18	Ellie	173
19	En toen waren het er zeven	181
20	Sluipmoordenaars	195
21	Pas als de bron droogvalt, zien we de waarde van water	206
22	Liever een levende neushoorn zonder dan een dode met hoorn	213
23	Het nijlpaard dat een hekel had aan water	229
24	Liefde in de bush	240
25	Het is nergens veilig	254
26	De droom levend houden	267
27	Frankie versus Frankie	276
	Epiloog	284
	Fotoverantwoording	286
	Over de auteurs	287

1

De enige muren tussen olifanten en mensen zijn de muren die we zelf metselen

Slecht weer zorgt altijd voor onrust bij onze olifanten, en de voor-
spelde storm met rukwinden betekende het risico dat bomen
omvergeblazen werden en de omheining van Thula Thula zouden
beschadigen. De cycloon hing al dagen dreigend boven het land. Na de
zinderende hitte van de afgelopen zomer hadden we dringend behoefte
aan water, maar zeker niet aan een tropische storm.

We maakten ons zorgen over de kudde, maar mijn echtgenoot
Lawrence en ik hadden er alle vertrouwen in dat de nieuwe matriarch
en mijn naamgenoot Frankie de kudde in de enorme uitgestrektheid
van ons wildreservaat naar een veilige plek zou leiden.

We hadden ze al een tijdje niet bij ons huis gezien en ik miste hun
aanwezigheid. Altijd als ze ons met een bezoek vereerden staken ze hun
slurven in de lucht alsof ze ons huis “lazen”. *Waren we thuis? Waar waren
de honden? Was dat een vleugje van de nieuw aangeplante bougainville?*

Bijou, mijn Maltezer poedel en de ongekroonde prinses van het
reservaat, vond het vreselijk als zij niet in het centrum van de aandacht
stond en kefte verontwaardigd naar ze. De oudere olifanten negeerden
haar, maar de baby's waren even eigenwijs als Bijou en voerden pedante
schijnaanvallen uit langs de omheining die onze tuin scheidde van het
reservaat. Grijsze lijven met wapperende oren en kleine zwiepende slur-
ven.

Hoezeer wij hun bezoekjes ook koesterden, we wisten dat het niet
veilig voor ze was om zo vertrouwd met mensen te zijn. Het risico dat
stropers misbruik van hun vertrouwen zouden maken was te groot.
We moesten er dus voor zorgen dat de olifanten meer op zichzelf gin-

gen leven. Ze moesten meer afstand van ons gaan nemen, of preciezer gezegd: *wij* moesten meer afstand van hen nemen.

Niet dat Lawrence er ook maar over piekerde om zijn geliefde Nana, de oorspronkelijke matriarch van de kudde, los te laten. Er was hier sprake van een wederzijdse liefdesaffaire, want ook Nana was niet van plan om hem op te geven. Dus ontmoetten ze elkaar in het geheim.

Lawrence parkeerde zijn gebutste Land Rover ongeveer een halve kilometer van de kudde en wachtte. Nana pikte zijn geur op en wandelde kalm naar hem toe, door de dichte bush, haar slurf hoog bij de vreugdevolle begroeting. Hij vertelde haar wat hij had meegemaakt en zij vertelde hem ongetwijfeld over haar avonturen door middel van zachte, rommelende klanken en aanrakingen met het puntje van haar slurf.

Wat een verschil met het getraumatiseerde dier dat in 1999 op Thula Thula arriveerde! We hadden het reservaat in KwaZulu-Natal net gekocht – een prachtig gebied met dikke, ondoordringbare bush en uitgestrekte savannes, doorkruist door rivieren in de glooiende en beboste heuvels. Met een overvloed aan Kaapse buffels, hyena's, giraffen, zebra's, wildebeesten en antilopen. En vogels, talloze soorten slangen, vier neushoorns, een bijzonder schuw luipaard en drie krokodillen. Tot onze onuitsprekelijke teleurstelling kwamen we er bij de overname achter dat de eigenaar de neushoorns had verkocht. Op dat moment waren er ook geen olifanten. En die zouden er, als het aan ons lag, ook niet komen. Nog niet, niet in de nabije toekomst in ieder geval.

Dus toen we benaderd werden door iemand van een dierenwelzijnsorganisatie met het verzoek om een onhandelbare kudde olifanten op te nemen, wisten we in eerste instantie niet wat we moesten doen. We hadden geen verstand van het houden van olifanten en we hadden ook geen vereiste *boma* op het reservaat, een elektrisch omheind terrein waar de dieren zouden blijven tot ze aan hun nieuwe omgeving gewend waren.

'Die vrouw moet toch weten dat we geen ervaring hebben', zei ik tegen Lawrence. 'Waarom belt ze *ons* dan?'

'Waarschijnlijk omdat niemand anders stom genoeg is. Maar Frankie, als wij weigeren wordt de hele kudde, inclusief de kleintjes, afgeschoten.'

Dat kon ik niet over mijn hart verkrijgen. 'Bel haar maar en zeg dat we het doen. We redden het wel, dat lukt ons tot nu toe altijd.'

Twee weken later, middenin een nacht met zware stortbuien, brachten drie enorme dubbele trucks hen bij ons. Pas toen ik de afmetingen van de vrachtwagens zag realiseerde ik me de volle impact van waar we ja tegen hadden gezegd. Twee volwassen vrouwtjes in de vruchtbare leeftijd, twee tieners en drie kleintjes jonger dan tien jaar. We wisten inmiddels genoeg van olifanten dat als er problemen zouden komen we die van de ouderen konden verwachten.

Lawrence en ik wisselden een blik. *Als de omheining van de boma het maar houdt.*

Precies op het moment dat de trucks het reservaat op reden kreeg eentje een klapband en het voertuig helde gevaarlijk over in de modder. Mijn hart bevroor bij het paniekerige getrompetter van de olifanten en hun kreten. Het duurde vervolgens nog tot het ochtendgloren tot we hen veilig in de boma hadden.

Maar daar bleven ze niet lang.

De volgende dag al hadden ze uitgevonden hoe ze de achtduizend volt die op de elektrische bedrading stond onklaar konden maken. Ze duwden een negen meter hoge tambotieboom omver waardoor het schrikdraad brak.

Ze vertrokken in noordelijke richting, terug naar waar ze vandaan kwamen.

Er liggen honderden dorpjes verspreid over de groene heuvels en valleien in het gebied rond ons reservaat, dus dit was een ramp van het kaliber code rood.

We deden alles wat in onze macht lag om ze te vinden. Je zou denken dat het makkelijk is om een kudde olifanten op te sporen, maar dat is het niet. Dieren, groot of klein, weten zich bij gevaar instinctief onzichtbaar te maken in de bush. Onze kudde ook. We kregen hulp van trackers die lopend hun sporen volgden, van terreinwagens, van helikopters, maar we vonden ze niet.

Ik wilde en kon niet werkeloos toezien en sprong in mijn kleine Toyota Tazz. Penny, onze altijd vrolijke bulterriër, ging mee als assistent.

‘*Sawubona*, heeft u misschien zeven olifanten gezien?’, vroeg ik in mijn beste Zoeloe aan iedereen die ik tegenkwam.

Mijn Franse accent maakte de woorden waarschijnlijk onverstaanbaar.

Ze keken die opgewonden gebarende blondine alleen maar zwijgend aan en schudden beleefd ontkennend hun hoofd.

Het duurde tien dagen om de kudde terug op Thula Thula te krijgen. Tien lange, uitputtende dagen. We overleefden op adrenaline, koffie en hazenslaapjes. Hoe Lawrence het voor elkaar kreeg dat ze niet werden afgeschoten was een wonder. De plaatselijke wildbeheerorganisatie had alle recht om dat te doen. Zij hadden rekening te houden met de veiligheid van mensen. Ze wisten bovendien dat de kans dat de kudde zich moeiteloos zou voegen naar een verblijf in ons reservaat praktisch nul was. Ze waarschuwden ons dat als de olifanten weer ontsnapten, ze de dieren zeker zouden doden.

De druk om ze in de boma te houden was immens en ik kon me bijna niet meer voorstellen dat ik voor de komst van de kudde niets beters te doen had dan me zorgen maken om cobra's en schorpioenen in onze slaapkamer. Nu lag ik urenlang wakker terwijl ik wachtte tot Lawrence thuiskwam, als de dood dat hij doodgetrapt zou worden in zijn wanhopige pogingen de olifanten ervan te overtuigen Thula Thula als hun nieuwe thuis te accepteren.

Nacht na nacht waakte hij bij de boma, probeerde zo dicht mogelijk als hij durfde bij de omheining te komen. Hij zong liedjes, praatte tegen ze en vertelde verhaaltjes tot zijn stem het begaf.

Met een tedere toewijding en vasthoudendheid die aan waanzin grensden wist Lawrence Nana's vrees voor mensen te breken en haar vertrouwen te winnen.

Op een hete middag kwam hij ons huis binnengerend en sprong letterlijk de traptreden op, naar mij toe.

'Je zult niet geloven wat er is gebeurd,' riep hij, terwijl hij ongelovig zijn hoofd schudde. 'Nana stak haar slurf door de omheining en raakte mijn hand aan.'

Ik staarde hem verschrikt aan. Nana had net zo goed zijn arm kunnen grijpen en hem door de omheining trekken.

'Hoe wist je dat ze je geen kwaad zou doen?'

'Zoals je bij mensen kunt zien in wat voor bui ze zijn zonder dat ze iets zeggen. Dit was hetzelfde. Ik zag bij Nana dat ze niet meer boos of bang is. Ik denk dat ze me liet weten dat ze er klaar voor zijn hun nieuwe thuis te verkennen.'

‘Zorg dat je hier levend uitkomt’, smeekte ik hem.

‘We hebben het ergste gehad. Ik zet morgenochtend vroeg het hek van de boma open.’

Die avond zaten Lawrence en ik samen op onze veranda onder een met sterren bezaaide hemel en klonken met een glas champagne.

‘Op Nana’, zuchtte ik.

‘Op mijn *baba*’, grinnikte Lawrence.

De kudde is in de afgelopen dertien jaar onze familie geworden. We waren daarom enorm bezorgd toen de waarschuwingen voor de storm serieuzer werden en het risico dat de cycloon ons zou treffen met elk uur dat voorbijging groter werd.

Lawrence was op zakenreis en ik was alleen thuis. Hij belde me non-stop. *Hoe hard waait het nu? Regent het al? Controleren de opzichters de omheining?*

Het was voor hem het slechtst denkbare moment om van huis te zijn. Cyclonen komen zelden voor in Zoeloeland, maar als ze onze streek aandoen kunnen ze catastrofale schade aanrichten. Ik kwam er later achter dat hij de verzekeringsmaatschappij in Johannesburg had gebeld om onze dekking tegen stormschade te verdubbelen. Het gaf wel aan hoeveel zorgen hij zich maakte. Ik kon niet wachten tot hij weer thuis was.

Te midden van al deze chaos kreeg ik vrijdagochtend 2 maart 2012 om zeven uur een telefoontje dat mijn onverwoestbare echtgenoot die nacht was overleden aan een hartaanval.

Ik kon het niet geloven.

Lawrence had een verblijf in een door oorlog verscheurd Bagdad en het met geweld overspoelde Congo overleefd en nu zou ik hem niet van Durban International Airport ophalen en naar huis brengen.

Ik zakte neer op de rand van het bed. Er bestonden geen woorden meer. Het reservaat viel vol ongeloof stil.

‘Het was alsof iemand de schakelaar van het leven had omgezet’, zei onze lodge manager Mabona.

Op de automatische piloot deed ik wat er van mij verwacht werd. De storm raasde nog steeds en de nooddiensten van KwaZulu-Natal hadden ons gewaarschuwd dat hij onze kant op kwam. Ik verzekerde me

ervan dat onze gasten veilig waren en droeg de rangers op de tenten in het kamp extra te zekeren. Toen toonde Moeder Natuur haar barmhartige gezicht. Cycloon Irena verlegde haar koers van land naar zee en de crisis was afgewend. We slaakten allemaal een zucht van verlichting. En pas toen kon ik het verdriet toelaten. Hoe moest ik verder op Thula Thula zonder Lawrence? Het voelde als een onmogelijkheid, zowel voor mij als voor ons personeel. Velen dachten dat ik naar Frankrijk zou vluchten, terug naar mijn geboorteland.

Hij en ik hadden het wildreservaat als een onverwoestbaar team geleid. Lawrence, of *Lolo* zoals ik hem noemde, zorgde voor alles wat met de dieren en hun veiligheid te maken had, ik deed de lodge, het tentenkamp, de marketing en financiën. We leerden al doende de dingen die we nog niet wisten en we tackelden onvoorziene uitdagingen als ze onze kant op kwamen. Zoals het opnemen van die kudde onvoorspelbare, getraumatiseerde en emotioneel beschadigde olifanten. Wat hadden we gedacht?

Maar het was ons gelukt en meer dan dat. Door onze moed, doorzettingsvermogen, gekte en omdat we samen altijd konden lachen. We hielden van elkaar en van de veilige oase die we in de Afrikaanse bush hadden gecreëerd. Dieren, en in het bijzonder olifanten en neushoorns beschermen was de focus van ons leven.

En nu, van de ene dag op de andere was hij weg, mijn levenspartner, mijn steun en toeverlaat in alles. Ik kon het niet geloven en omdat hij op reis was toen het gebeurde voelde zijn dood niet als de werkelijkheid.

Het nieuws verspreidde zich als een lopend vuurtje en mails, telefoontjes en berichten stroomden vanuit de hele wereld binnen. Het was niet alleen mijn verdriet, het was het verdriet van iedereen die hem ooit ontmoet had. Toch kon ik het nog altijd niet geloven. Ik verwachtte elk moment zijn telefoontje: ‘Frankie, ik sta op het vliegveld, waar *blijf* je?’

Dat eerste weekend verliep als in een roes. Heel vroeg op zondagochtend kreeg ik een telefoontje van een van de opzichters. ‘De kudde is opgedoken. Ze zijn onderweg, ze lopen richting zuid, naar het huis’, kraakte het door de ether.

Dat was een verrassing. De laatste keer dat ze gezien waren, toen de storm op haar hoogtepunt was, waren ze op een loopafstand van twaalf

uur van ons huis. Ver weg, want twaalf uur lopen in olifantentempo betekent een flinke afstand. En nu waren ze op nog geen vijftien minuten bij ons vandaan.

Heel eerlijk, ik hoorde het bericht, maar besteedde er verder geen aandacht aan. Het leven was een groot zwart gat en ik kon nauwelijks energie opbrengen om de taken uit te voeren die op me wachtten. Onze gasten wisten niet wat er gebeurd was en op de een of andere manier moest ik de lodge gaande zien te houden.

Promise, onze knappe wildopzichter, die zowel vlekkeloos cocktails kon mixen als schuwe dieren spotten, was de eerste die de kudde zag. Hij reed bijna tegen ze aan. Ze stonden precies voor de poort die toegang gaf tot ons woonhuis en de receptie. Hij kon er onmogelijk voorbij en, zo zag hij meteen, er was iets vreemds aan de hand.

‘Zelfs de stieren zijn hier’, rapporteerde hij.

Vrijgezelle stieren leven in principe niet samen met de kudde. Zelfs als ze in de buurt zijn blijven ze uit het zicht. Maar deze ochtend was de hele kudde, die inmiddels was uitgegroeid tot eenentwintig dieren, compleet en wachtte geagiteerd bij de poort. Ook dat was bijzonder, want normaliter waren hun bezoeken juist zo vreedzaam.

Soms, als Lawrence na een reis weer thuis was, doken ze plotseling op terwijl ze kalm wachtten tot hij naar buiten kwam om even hallo te zeggen. Als er een baby was geboren stonden ze ook heel rustig bij de omheining terwijl ze de nieuwkomer zachtjes naar voren duwden om de mensenvader te ontmoeten.

De zondag na zijn dood was dat totaal anders. Ze liepen rusteloos heen en weer en kwamen als een ongeordende groep grijze giganten naar de voorkant van het huis. Daar stonden ze een paar minuten stil terwijl ze elkaar probeerden weg te duwen, en liepen vervolgens langs de omheining naar de achterkant. Ze namen geen tijd om te grazen, maar waren steeds in beweging.

‘Ze zijn ontregeld, maar ik weet niet waardoor. Ik dacht dat ze misschien een confrontatie hebben gehad met stropers. Toen ik dichterbij kwam zag ik de traansporen van stress aan de zijkant van hun kop, zelfs bij de kleintjes’, zei Promise later, terwijl hij verbaasd over zijn gladde wang streek.

Olifanten hebben tussen hun oren en ogen een *temporal gland*, een klier die vocht afscheidt als het dier opgewonden of onrustig is. Dat vocht wordt per abuis door mensen vaak gezien als tranen. De olifanten bij de poort huilden niet, maar de donkere vochtige sporen over hun massieve wangen maakten duidelijk dat ze diep door iets geraakt waren.

Na ongeveer veertig minuten vormden ze een lange rij langs de afscheiding tussen ons huis en de bush erachter. Ze stonden onbeweeglijk terwijl het voor olifanten zo typerende diepe rommelende geluid dat uit hun maag lijkt te komen door de lucht klonk. Het waren de plechtige geluiden, op een lage frequentie, waarmee ze met Lawrence communiceerden.

Mabula, de dominante stier van de kudde, begon weer te lopen, met de anderen in zijn kielzog. Op en neer, op en neer.

Alleen Nana stond onbeweeglijk, alsof ze wachtte tot Lawrence tevoorschijn zou komen, maar stilzwijgend aanvaardde dat dit nooit meer zou gebeuren.

We hadden ze al in geen maanden meer bij het huis gezien. Waarom waren ze er nu wel? Waarom precies dit weekend? En waarom waren ze zo gespannen?

Geen wetenschappelijk onderzoek kan verklaren waarom de kudde precies *dat* weekend naar het huis kwam. Maar voor mij was het overduidelijk. Op het moment dat het hart van mijn man stopte met kloppen werd er in hun harten iets beroerd wat maakte dat ze kilometers en kilometers door de wildernis liepen om samen met ons te rouwen en hun respect te betonen zoals ze ook doen als een van hun soortgenoten overlijdt.

Ik groeide op als meisje van de stad, een Pariïenne in al mijn vezels die je wel de snelste weg naar Saint-Germain-des-Prés kon wijzen, maar die helemaal niets wist van dieren. Onze familie had nooit huisdieren, alleen op een gegeven moment een schildpad in de tuin. Als je woont en werkt in een stad, zelfs in een prachtige stad als Parijs, heb je geen tijd om je te verdiepen in de natuur zoals je hier in de bush wel doet. Het gaat om *metro*, *boulot* en *dodo* zoals ze in Frankrijk zeggen, het leven draait slechts om reizen, werken en slapen. En toch, hoewel ik was opgegroeid in de saaie tredmolen van het leven in de Franse hoofdstad, wist

ik diep vanbinnen dat ik ooit ergens anders, in een vreemd land zou wonen. Maar dat het de binnenlanden van Zuid-Afrika zou worden? Nee, niet *zo* vreemd.

En toch was het daar, in die binnenlanden van Zuid-Afrika, dat ik mijn echtgenoot moest begraven. Ik wist niet waar ik moest beginnen en vroeg Vusi en Promise, de twee betrouwbare rechterhanden van Lawrence, naar het huis te komen om te bespreken waar we zijn as zouden uitstrooien.

‘Ik had gedacht om de beenderen van Mnumzane naar de dam te verplaatsen’, suggereerde ik. ‘Ik wil dat Lawrence en hij samen zijn.’

De Mkhulu dam was Lawrence’ favoriete plek in Thula Thula. Hij had de waterplaats samen met Vusi gecreëerd en hij ging er naartoe om zijn hoofd leeg te maken, zijn gedachten te ordenen en zijn ziel lucht te geven.

Mnumzane was zijn favoriete jongensolifant geweest. Hij was een van de stieren van de oorspronkelijke kudde, een ongelukkig en getraumatiseerd dier dat had gezien hoe zijn moeder en zusje werden doodgeschoten. Hoewel hij nog maar een tiener was toen hij bij ons kwam, een kind eigenlijk nog en niet de makkelijkste, kende hij zijn verantwoordelijkheid als oudste man en het allereerste wat hij deed was Lawrence aanvallen om hem te verhinderen te dicht bij zijn familie te komen.

Lawrence had zoveel respect voor zijn moed dat hij hem *Mnumzane* noemde, het Zoeloe-woord voor “meneer”. Het leven van deze tiener was een van zijn favorieten verhalen als hij op zijn praatstoel zat.

‘Hij moet doodsbang zijn geweest. Hij had net achttien uur gereisd in een rammelende ijzeren gevangenis op wielen. Vervolgens belandde hij in een totaal vreemde omgeving. Geen bekende geuren, geen veilige plek om zich te verschuilen, alleen een paar uitgeputte menselijke wezens die uiterst bedreigend voor hem moeten zijn geweest. En toch had hij het lef om ons aan te vallen. Als ik een hoed droeg zou ik die voor hem afnemen.’

Een paar maanden later werd Mnumzane uit de kudde verstoten. Dat is hoe olifanten hun jongens grootbrengen – ze scheiden deze testosteronbommen van de tienerzusjes. Dit voorkomt inteelt en zorgt ervoor dat de genen wijd en zijd verspreid worden.

In het geval van Mnumzane was dit niet aan de orde. Hij was een weesje en op geen enkele manier familie van de andere vrouwtjesolifanten. Maar regels zijn regels in olifantenland en Nana was een strenge matriarch die geen seksueel gedoe rond haar meisjes tolereerde.

Het brak ons hart toen we zagen hoe Mnumzane leed onder zijn verbanning. Hij was zijn moeder en zusje al kwijt en nu verdwenen ook zijn pleegmoeder en stiefzusjes uit zijn leven. Hij at nauwelijks meer en hij zou verkommerd zijn als hij niet was bijgevoerd met in olifantenogen onweerstaanbare snacks als luzerne en doornige acaciatakken. Hij verorberde ze zoals mensentieners zich op hamburgers stortten.

Ik zal nooit de dag vergeten waarop Mnumzane besloot om Lawrence precies te laten weten wat hij voor hem voelde. De grote, vierduizend kilo wegende olifant dook ineens op voor de Land Rover en versperde hem de weg. Onbeweeglijk keek hij op Lawrence neer.

‘Ik kreeg de schrik van mijn leven’, vertelde Lawrence me later. ‘Maar toen hij me met die ogen die een heel verleden verbergen aankeek en rustig zijn gigantische hoofd van links naar rechts bewoog, leek hij te willen zeggen: *ontspan maar, oude man* en ik wist dat hij me wilde laten weten dat hij het fijn vond om bij me te zijn.’

‘Misschien zoekt hij een nieuwe papa’, plaagde ik.

‘Je hebt waarschijnlijk gelijk en het is iets waar we over na moeten denken. Hij bereikt nu een leeftijd waarbij hij door iemand in het gareel gehouden moet worden die heel wat meer aankan dan ik.’

Vanaf dat moment zocht Mnumzane regelmatig contact met Lawrence voor een vader-en-zoon-in-de-bush momentje. Ik weet niet wie er meer van deze onderonsjes genoot. Lawrence als trotse pleegvader die zijn zoon zag opgroeien of Mnumzane, de verstoten tiener die opbloede onder Lawrence’ liefde en aandacht.

Het was daarom hartverscheurend voor Lawrence toen deze vriendelijke gigant plotsklaps gewelddadig werd. Zonder dat iemand het wist, werd Mnumzane letterlijk gek van de pijn door een abces. En toen hij een neushoorn had gedood en vervolgens een terreinwagen met motorpech in een hoopje schroot veranderde wist Lawrence dat het einde gekomen was. Hem neerschieten was een van de meest traumatische beslissingen die hij ooit heeft moeten nemen. Hij verloor zich in zijn

verdriet en ik had geen idee hoe ik hem kon troosten. Hij stopte zelfs met zijn gewoonte om met onze gasten een drankje in de bar te drinken, iets wat hij tot dan toe graag deed. Soms was hij urenlang onvindbaar en ik wist dat hij dan naar de plek ging waar zijn jongen het leven had gelaten. Soms reden we samen uren door de bush. We maakten meestal een stop bij de Mkhulu dam en haalden daar herinneringen op aan alle dingen die Mnumzane had gedaan in de korte tijd dat hij bij ons was geweest.

‘Een verdomd *abces*. Met een flinke stoot antibiotica was het te verhelpen geweest. Ik had het moeten *weten*.’

‘Dit had niemand kunnen weten, ook jij niet, Lolo’, bleef ik keer op keer herhalen.

Hij en Mnumzane waren gelijkgestemde zielen, moedig, onvoorspelbaar, geestig en teder. Ik wist uit het diepst van mijn hart dat hen in de dood weer samenbrengen precies dat was wat Lawrence gewild zou hebben.

De herinneringen aan de dag dat we zijn as verstrooiden zijn als vage flarden. Ik herinner me het konvooi auto’s dat net zo lang leek als de weg zelf. Ik herinner me de stofwolken boven het zandpad toen we naar het noorden reden waar de dam was. Ik herinner me dat we in een halve-maانvormige cirkel aan de oever stonden. Ik herinner me anekdotes en verhalen, tranen en gelach. Ik herinner me donkere rimpels in het water.

Op dat moment woonde ik al vijfentwintig jaar in Zuid-Afrika en ik was gaan houden van de mix van tradities en gebruiken. Toch was er een kort moment die dag dat ik met heel mijn wezen verlangde naar de vertrouwde drukte van Montparnasse, de wijk waar ik in Parijs had gewoond.

Het was het eerste en enige moment dat ik naar Frankrijk verlangde, want mijn leven was in Zuid-Afrika. En net als voor Nana vormden de mensen en dieren van Thula Thula nu mijn familie.

De bush leert je dat het leven een prachtige cirkel is van geboorte en dood. En niets maakte me dat krachtiger duidelijk dan toen Nana kort na Lawrence’ dood moeder werd van een mooie babyzoon. Natuurlijk noemde ik hem Lolo.